

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 515

מישיבת ועדת הכספים

יום ג', י"ח במרחשוון, התשמ"ח - 10.11.1987 - שעה 13.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה: פ' גרופר - מ"מ יו"ר הוועדה
ד' תיכון - מ"מ יו"ר הוועדה

א' אבוחצירא
י"ז אמיר
נ' ארד
י' ארידור
י' ארצי
ש' בן-שלמה
ד' דנינו
א' ויינשטיין
י' כהן
י' מצא
ע' סולודר
ע' עלי
ש' עמר
י' צבן
ד' צוקר
ח' רמון
א' שלום

מוזמנים: מ' פרידמן, מ' כהנא, ע' שגב, גב' ת' הקר - משרד האוצר
ד' יחזקאל - בנק ישראל
א' מינץ - משרד התעשייה והמסחר
גב' מ' קוק, א' ריב - משרד הכלכלה והתכנון

מזכיר הוועדה: א' קרשנר
היועץ המשפטי לוועדה: א' דמביץ
יועצת כלכלית: ס' אלחנני
קצרנית: א' דגני

סדר-היום: שינויים בתקציב לשנת הכספים 1987;
תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דמי ביטוח שרשאי מבטח
לגבות בביטוח רכב) (הוראת שעה) (תיקון);
צו מילווה המדינה (הגדלת סכום המילווה);
סיוע לקבלן הרוש מנתיבות;
קביעה על פי חוק לעידוד השקעות הון -
שטח מפעל אי.אי.אס. ביוקנעם.

289

שינויים בתקציב לשנת 1987 - משרד האוצר - רכישת מחשבים - פניה מס' 57

מ"מ היו"ר פ' גרופר:

אני פותח את הישיבה.

הסעיף הראשון בסדר היום הוא שינויים בתקציב לשנת 1987. נתחיל בפניה מס' 57 שנדונה בישיבה אתמול. חבר הכנסת דן תיכון ביקש שהות לבדוק את הפניה ולהגיב עליה.

ד' תיכון:

בדקתי את הענין וצר לי לומר שקרוב לוודאי שאני צודק. המחשב הזה מנקודת ראותי איננו דרוש לאיש. הוא דרוש לנציבות שירות המדינה, אבל יש באוצר מחשבים שאינם שמנוצלים רק בחלקם, ואילו מישהו היה רוצה להסדיר את השימוש במחשבים ביחידות של משרד האוצר, ניתן היה לחסוך את רכישת המחשב הזה. זוהי הודעתי. כאשר הנושא יחזור לוועדה לדיון, אלחם על עמדתי ביתר תקיפות מאשר בפעם הקודמת.

ע' שגב:

האם אפשר להשיב?

היו"ר פ' גרופר:

זוהי הודעה לפרוטוקול. איננו דנים בנושא עכשיו.

ד' תיכון:

ייקבע זמן לדיון בפניה.

שימוש ברזרבה להוצאות פיתוח - משרד הבינוי והשיכון - פניה מס' 110

היו"ר פ' גרופר:

שר האוצר מבקש את אישורה של ועדת הכספים של הכנסת להעברת סכום של 10 מיליון שקל מהרזרבה להוצאות פיתוח למשרד הבינוי והשיכון. פניה זו נועדה להפסיד 13 מיליון שקל הרשאה להתחייב מרזרבה פנויה בתקציב משרד הבינוי והשיכון וכן להעביר 10 מיליון שקל מהרזרבה הכללית לתקציב משרד הבינוי והשיכון לצורך המשך ביצוע כביש מעלה בית חורון והקמתם של 3 ישובים חדשים בהתאם להחלטות הממשלה - ביתר, אבני חפץ ועשהאל.

ד' צוקר:

כמה שאלות להבהרה. קודם כל אין כאן חלוקה בין הכביש לבין הישובים. אני מבקש לקבל את החלוקה הזו.

היו"ר פ' גרופר:

הפירוט הזה מופיע בדף המחשב המצורף לבקשה.

ע' שגב:

לסלילת הכביש מיועדים 4,250,000 שקל; הרשאה להתחייב - 2 מיליון.

ד' צוקר:

אני מבקש הסברים על הכביש למה הוא נועד.

ע' שגב:

הכוונה לסלול כביש אלטרטיבי לכביש הקיים, שבסופו של דבר יהווה כביש צפוני נוסף לירושלים, כאלטרנטיבה לכביש הקיים.

ד' צוקר:

לשם מה יש צורך בכביש אלטרנטיבי?

ע' שגב:

לשם מה דרוש כביש אלטרנטיבי? גם אני אינני מבין.

ד' צוקר:

אני מבקש שעד סוף הישיבה יבואו לכאן אנשי משרד השיכון כדי להשיב על השאלות.

היו"ר פ' גרופר:

אני אסביר לך את העניין.

ד' צוקר:

אני רוצה לשמוע הסבר מקצועי מפי איש מוסמך במשרד.

היו"ר פ' גרופר:

כביש עוקף וציר נוסף לירושלים זהו נושא בטחוני. חשוב למדינה שיהיו לירושלים כמה צירים. זהו כביש חדש לירושלים.

ד' צוקר:

אני מניח שאם הנושא היה בטחוני, הוא היה שייך למשרד הבטחון ומופיע בתקציב הבטחון. מכל מקום זוהי בקשתי כחבר הוועדה לקבל הסברים.

האם לגבי שלושת הישובים המופיעים בפניה יש החלטת ממשלה? אם כן, מה אומרת החלטת הממשלה הזו ומתי היא נתקבלה?

היו"ר פ' גרופר:

נוסח ההחלטה והתאריך שבו היא נתקבלה אינם כרגע לפנינו.

ד' צוקר:

אפשר לברר זאת במזכירות הממשלה. עד כאן השאלות. אני מחכה לתשובות.

ע' סולודר:

אני רוצה לברך בהזדמנות זו על סלילתו של כביש חוצה שומרון שמחבר את הבקעה עם מרכז הארץ ומקרב את האזור המרוחק הזה למרכז. אני בהחלט בעד סלילת כבישים הדרושים מבחינה עניינית שתורמים לפתרון בעיות תחבורה באזורים השונים.

אני מבקשת לשמוע יותר פרטים על הצורך בכביש אלטרנטיבי הזה לירושלים. אפשר אולי לראות במפה את התוואי של הכביש הזה.

אשר לישובים, אני סבורה שאם יש החלטת ממשלה על הקמתם, יש לקיים את ההחלטה. אבל גם אני מבקשת לקבל יותר פרטים על ההחלטה הזו, מה היא אומרת ומתי היא נתקבלה.

כיוון שאני נאלצת ללכת עכשיו לוועדת הפנים כדי להשתתף בדיון בנושא שבו דיברנו, אני מבקשת לקבל יתר פירוט על ההעברה התקציבית למשרד הבינוי והשיכון לפי פניה מס' 110. אני רוצה לדעת לאיזה ישובים מיועדות היחידות האלה. האם הכוונה להוסיף יחידות לבקעה או לגליל? אנחנו יודעים שיש אזורים המשופעים ביחידות דוור כאלה והן אינן מאוכלסות.

נ' ארד:

לאחר שנשאלו שאלות על הכביש והתשובה של נציג האוצר היתה שהוא איננו יודע לשם מה הוא דרוש, הרי עם כל הכבוד ליושב-ראש שיוזע את התשובות, אני מבקשת שנקבל תשובה מוסמכת מהמשרד שמופקד על הנושא. בוועדה נהוג שאם יש בקשה של חבר הוועדה לשמוע דיווח, מזמינים את הנוגעים בדבר למסור דיווח. אני חושבת שהבקשה הזו היא לגיטימית, מה גם שיש לנו בארץ בעיות רבות של כבישים שצריך לטפל בהם בדחיפות. אני יודעת עד כמה אנחנו נאבקים על סלילת קטע של כביש ונענים שאין תקציב לתשתית.

אני מבקשת שיבואו אנשי המשרד ובהזדמנות זו נוכל להעלות בפניהם גם בעיות אחרות שמציקות לנו.

ד' תיכון:

אני תומך בבקשה, אבל יש כאן בעיה שאיננה מובנת. אני צרכן של הכביש. אני רואה כל יום איך הכביש הזה נסלל. אני חושב שאת הכפר בית אור אל-תחתא צריך לעקוף. גם עלי זרקו שם אבן.

אם הכביש הוא חיוני, היה צריך לבוא אלינו ולומר: אנחנו סוללים כביש אלטרנטיבי לירושלים, שכן הכביש הקיים איננו עונה על בעיות התחבורה לירושלים, וטוב היה שהכביש הזה לא ייחסם יום אחד ואפשר יהיה להגיע לירושלים גם דרך כביש עוקף. אבל מה שעושים פשוט לא מובן. במקום לסלול את הכביש לכל אורכו, אתם מסתפקים בקטע קטן של הכביש שעוקף כפר ערבי אחד. ואני שואל: מדוע לא תוצג בפנינו תכנית שמראה כי הכביש הזה אכן ייסלל בשלימותו. הקטע הזה כאשר הוא עומד בפני עצמו אין בו צורך. הקטע הזה איננו מונע שום תאונה וזה ממש עינוי לנסוע בכביש הזה, שכן אם אתה נוסע אחרי משאית מובטח לך שמגבעת זאב ועד בית שמש לא תוכל לעקוף את אותה משאית ערבית. והרבה תאונות קורות במתכוון באותו כביש כאמצעי פוליטי. לכן צריך להרחיב אותו, ומהר. בפועל אתם מסתפקים בסלילת קטע קטן מאד של הכביש שלא פותר שום בעיה.

היו"ר פ' גרופר:

מאחר והיתה בקשה של כמה חברי כנסת לקבלת הסברים נוספים אני דוחה את אישור הפניה. אני מבקש שלקראת הדיון תכינו את התשובות לשאלות שנשאלו וגם תמציאו את המסמכים שנתבקשו.

תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הוראת שעה)

מ"מ היו"ר ד' תיכון:

אנחנו חוזרים לדיון על תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הוראת שעה). רשות הדיבור ליו"ר ועדת המשנה לביטוח, חבר הכנסת עמר.

ש' עמר:

לאחר הדיון הנוסף שהתקיים במליאת הוועדה על התקנות, חזרה ועדת המשנה ודנה בנושא עם נציגי ארגון הצרכנים ואיגוד חברות הביטוח, וגיבשה את המלצותיה למליאת הוועדה, המלצות הדומות להמלצות הקודמות בתוספת כמה תנאים. תנאי אחד ששלושה חדשים מיום אישור התקנות יימסר לוועדת הכספים דיווח על רמת התעריפים, תנאי נוסף מחייב את חברות הביטוח תוך ששה חדשים להגיש לוועדה הצעה על הוזלת תעריפי הביטוח לנהגים זהירים שלא היו מעורבים בתאונות.

ההמלצה העיקרית של הוועדה היא לאשר את הארכת השיטה הזו לשנת נסיון נוספת. כן ממליצה הוועדה לדאוג לפרסום נאות של התעריפים לידיעת הציבור.

חבר הכנסת יורם ארידור העלה בדיון כמה נקודות משפטיות, שאותן תוכל לפרט היועצת המשפטית גב' תמר הקר. חבר הכנסת ארידור בא אתה בדברים והיה לה הרושם שהוא קיבל את ההסברים שלה. (י' ארידור: בחלקם כן, בחלקם לא.)

היו"ר ד' תיכון:

אולי תרחיב במקצת על מה שקרה בוועדת המשנה, מי הופיע בפניה, על מה נסב הדיון.

ש' עמר:

אמרתי שנציגי איגוד הצרכנים הופיעו בפני ועדת המשנה. (י' ארידור: והם תמכו בשיטה?) הם העלו את טיעוניהם. לא ביקשתי מהם תמיכה.

י' ארידור:

שאלתי שאלה פשוטה: האם הם תמכו, לא אם ביקשת מהם תמיכה.

ד' צוקר:

מה הם אמרו על גובה התעריף?

ש' עמר:

הם טוענים שכתוצאה משינוי השיטה חלה עליה בתעריף.

י' ארידור:

זאת אומרת שהם היו נגד.

ש' עמר:

הם לא היו נגד. הם טענו כי בתחילת הפעלתה של השיטה ירד התעריף ב-9%. לאחר מכן חלה עליה בהתאם למדדים שנקבעו מראש. לא נקבע תעריף חדש יקר יותר, אלא התעריף עלה כתוצאה מההצמדה ב-50% למדד מחירי המוסכים וב-50% למדד המחירים לצרכן.

היו"ר ד' תיכון:

נעבור עכשיו לדיון. אני אדבר אחרון, אבל אני רוצה לציין שבועדת המשנה התנהל דיון נוקב שבו חלקתי על השיטה.

י' ארידור:

אני חולק על השיטה המוצעת, שאושרה פעם אחת. אני רואה בה נזק. אני רוצה גם להעלות כמה ספקות משפטיים שיש לי בקשר לכך. אתחיל אולי בנזק של השיטה.

אני מקבל שצריך להגן גם על הצרכן וגם על חברת הביטוח. אני מקבל את העקרון שצריך לקבוע תקרה לדמי הביטוח כדי להגן על הצרכן וכן צריך לקבוע רצפה כדי להגן על חברת הביטוח. אבל מעבר לזה לא צריך לעשות שום דבר. כי אם יש רצפה ויש תקרה, צריך לאפשר לחברות הביטוח לשחק במרווח הזה. מה שמוצע כאן פירושו לחייב את חברות הביטוח מראש להיות צמודות לנקודה מסוימת בין הרצפה והתקרה. כלומר, אסור להן לגלות גמישות לאחר קביעת הנקודה הזו. כל שינוי בתעריפים גם במסגרת הרצפה והתקרה טעון לפי השיטה המוצעת אישור של המפקח על הביטוח. אינני מבין באיזו מדינה אני חי מבחינת השקפה כלכלית. (ד' תיכון: גם אני לא מבין).

אני מקבל שיש סמכות של שר האוצר לקבוע תעריפים מהסוג הזה. הסמכות קיימת. הפנתה את תשומת לבי גבי תמר הקר לדבר שלא היה ידוע לוועדה בפעם הקודמת, שאני בתפקידי כשר האוצר חתמתי על צו המעניק סמכות כזו. אינני אומר שהצו הזה הוא מיותר. אני לא יכול לזכור את הנסיבות בהן חתמתי על הצו. אולי ביקשתי לחתום על הצו כדי שחברות הביטוח לא יוכלו להעלות את התעריפים ובכך להגן על הצרכנים, או אולי מסיבות אחרות. אינני אומר שהסמכות הזו מיותרת, אני רק אומר שהחלטה בצורה הזו היא חסרת טעם. ואם צריך להשתמש בה כדי להגן על הצרכנים או כדי למנוע בעד קריסתה של חברת ביטוח מסוימת, הרי אחד הדברים שצריך לדעת זה לא רק מתי להשתמש בסמכות אלא גם מתי לא להשתמש בה.

יחד עם זה לפי הפירוש שאני נותן לצו, אין בו איסור למתן הנחה אינדיווידואלית. אני רוצה שתבינו את הפירוש ששרד האוצר והיועצים המשפטיים שלו נותנים לצו. לפי מה שמוצע לוועדת הכספים, בעלים של חברת ביטוח שרוצה לתת הנחה בתעריף לבן דודו, איננו רשאי לעשות כן כי זו תהיה עבירה על החוק. אני רוצה שתבינו מהי הקונספציה של משרד האוצר. טוענים: מה יקרה אם לקוחות רבים ייהפכו לבני דוד שלו. כלומר, מה יקרה אם ינצלו את הפירצה האינדיווידואלית כדי לעקוף את התעריפים ולעשותם לצחוק. ההנחה שלי שאם עושים במסגרת מינימום ומקסימום, תעריף המינימום מונע זאת. אני הרי מתנגד לכך שייקבעו תעריפים מתחת למינימום שאושר על ידי המפקח. אבל אינני יכול לקבל משפטית את האיסור הזה לגבי מוצר שכביכול איננו תחת פיקוח לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים.

גב' ת' הקר:

בשביל זה קיים חוק ספציפי - חוק הפיקוח על עסקי ביטוח.

י' ארידור:

לא מצאתי בחוק הספציפי הזה סעיף האוסר מתן הנחות אינדיווידואליות. ההגדרה של תכנית כפי שהיא מופיעה בצו משנת 1982 איננה אוסרת הנחות אינדיווידואליות; היא מסדירה הנחות קבוצתיות. הנחות קבוצתיות טעונות אישור המפקח. אני טוען שזה לא חל על הנחות אינדיווידואליות.

10.11.87

י' ארידור

אבל נעזוב לרגע את הוויכוח המשפטי אם יש הנחה אינדיווידואלית, או אם הגענו בחוק הישראלי לאיסור הנחה כזו. אני שואל מה ההגיון להשתמש בדרך הזו כאשר קיימת הדרך של תעריפי מינימום ומקסימום, מה גם שאני שומע כי המפקח על הביטוח אכן נוקט בדרך הזו ואומר לחברות הביטוח לקבוע תעריפים במרווח בין מינימום לבין מקסימום. ואם כך, מדוע אסור לשחק במרווח הזה? מה רע בתחרות הזו? איזה נזק היא תגרום?

י' כהן:

לחברות הביטוח יש אפשרות לתמרן במסגרת אותו מרווח.

י' ארידור:

זה לא כך, כי ברגע שהם קבעו תעריף והוא אושר על ידי המפקח, כל עוד התעריף בתוקף הם אינם רשאים לסטות ממנו. זוהי ההצעה שמוגשת לנו.

גב' ח' הקר:

חלק מהתעריף אלה הן ההנחות.

י' ארידור:

גם ההנחה נקבעת מראש. נניח שנקבע תעריף לשנה. החברה רוצה במשך השנה לשנות את התעריף במסגרת המינימום והמקסימום לפי שיקולים שונים - מצב העסקים, תנאי השוק, התחרות הקיימת בשוק וכדומה. היא חייבת לקבל על כך אישור. אני לא קולט זאת. אילו היו אומרים לי שבלי אישור כזה לא ניתן להגן על חברות הביטוח, הייתי מקבל זאת; אבל כאשר המינימום כבר מגן על חברת הביטוח, מדוע דרוש רשיון כדי לגבות תעריף שהוא מעל למינימום. זה לא מובן. אם היו דורשים מחברת הביטוח לקבל אישור לתעריף שהוא נמוך מן המינימום, זה היה מובן. אבל דורשים ממנה לקבל אישור לתעריף שהוא מעל למינימום.

נכון שאפשר להכשיר כל שרץ, ומבחינתי מניעת תחרות זה דבר פסול. לכן אני אצביע נגד.

י' ארצי:

לא הייתי חבר ועדת המשנה. הנושא מוכר לי מהעתונות ומהדיונים במליאה הוועדה. הבנתי שחברות הביטוח פועלות במסגרת הסדר נסיוני שקבע תעריפים המבוססים על חישובים כלכליים, שאני מניח כי נבדקו גם על ידי האוצר. אם אנחנו רואים לנגד עינינו את טובת הצרכן, עלינו לחזק את המגמה שפועלת לטובתו. ואם התעריף הוא נכון - - (י' ארידור: איך אנחנו יודעים אם התעריף הוא נכון אם אין התחרות?) התעריף נקבע לפי תחשיב ויש גם הנחות. אינני מעלה על הדעת שיש חברה הרוצה להרוס את עצמה ולצבור גרעונות. לכן אני חושב שיש לתת לחברות חופש פעולה ולא להתערב בשיקוליה. והתחרות בין החברות היא בריאה. בוודאי שאיננו צריכים להפוך את התעריף לדבר נוקשה ומקודש שאסור לתת עליו הנחות. כמובן ששונה המצב אם מדובר על העלאת תעריפים מעבר למקסימום שנקבע.

לכן לא הבנתי את ההתקפה המוחצת של חבר הכנסת דן תיכון על החברות, כאילו מאחורי ההנחות שהן נותנות מסתתרת כוונה לא טהורה. אני סבור שאנחנו צריכים לאשר את ההארכה של השיטה לשנה נוספת.

היו"ר ד' תיכון:

נדמה לי שרצוי שמישהו מאנשי האוצר יבהיר לך את השיטה שהם מבקשים מאתנו לאשר, כי מדברין משתמע שאולי לא ברור לך למה הם מתכוונים.

א' שלום:

אני חושב שיש צדק במרבית דבריו של חבר הכנסת ארידור. השיטה של קביעת התעריפים נועדה להגן על הצרכן מפני חברות הביטוח שלא יעלו את התעריפים מעבר לסביר - וכעבר היו מקרים לחברות הביטוח עשו ביניהן מעין הסכם קרטלי וכך העלו את התעריפים. יחד עם זה, כשם שאנחנו רוצים להגן על הצרכן כך אנחנו חייבים להגן על חברות הביטוח, שלא יפשו את הרגל. והיו בעבר מקרים שחברות ביטוח פשטו את הרגל והמבוטחים הם אשר יצאו נפגעים מכך.

לפי ההצעה, כל הנחה בתעריף תהיה טעונה אישור המפקח על הביטוח. אני חושב שצריך לתת לחברות הביטוח חופש פעולה, לא מוחלט, עם סייגים, באותו מרווח שבין הרצפה לבין התקרה. חברת ביטוח מייקולים שונים רוצה לתת הנחות למבוטחים מוסר התשלומים שלהם גבוה, שהם נהגים זהירים ואינם עושים תאונות ולא מגישים תביעות מדי פעם.

אינני יודע מה היו המיקולים של המפקח כאשר הציע שכל הנחה שנותנת חברת ביטוח, גם במסגרת הרצפה והתקרה, תהיה טעונה אישור. ההגבלה הזו איננה מובנת לי. מדוע לא לאפשר לחברות לתת הנחות בתעריף וגם לאפשר למבוטחים להתמקח על גובה התעריפים, הכל במסגרת אותו מרווח שבין הרצפה והתקרה.

ב' רמון:

אני מבין שחברות הביטוח לא הוזמנו היום לדיון.

ד' תיכון:

הק הוזמנו לישיבה של ועדת המשנה.

ח' רמון:

אני רוצה לנתח את מה שקרה בענף. במשך שנים לא מעטות היתה תחרות בין החברות, וראשי הענף טענו שתחרות זו מסכנת את הענף.

היו"ר ד' תיכון:

נציגי האוצר הכחישו זאת מכל וכל.

ח' רמון:

זו היתה הטענה של חברות הביטוח. מי שתפקידו לקבוע אם התחרות היא פרועה ומסכנת את הענף, הוא המפקח על הביטוח באוצר. אם יש חברה הנוקטת במדיניות שעלולה להביא אותה לפשיטת רגל, המפקח חייב לקרוא אותה לסדר. לכך הדאגה של חברות הביטוח לחוסן ויציבותן של חברות ביטוח אחרות יש בה משום אי אמון במפקח על הביטוח, שאיננו מסוגל לפקח על החברות שגובות תעריפים שעלולים להביא אותן לפשיטת רגל, או שפשוט יש חברות שמסוגלות לעבוד במחירים יותר זולים, וזה מה שמפריע לחברות האחרות שאינן מסוגלות לכך. אנחנו באים עכשיו ומאשרים שיטה שלמעשה מחסלת את התחרות בענף הביטוח. אם מחסלים את התחרות בענף, אני מציע לחסל גם את החברות. נקים חברת ביטוח אחת, שאולי תהיה גם ממשלתית, ונסיים את הפרשה. כי אינני מבין לשם מה דרושות לנו כל כך הרבה חברות ביטוח אם הן אינן מתחרות ביניהן.

הרעיון שבא כאן לידי ביטוי לאחר נסיון של שנה בהפעלת השיטה, מצביע על כשלון של המפקח על הביטוח. לפי ההצעה הזו המפקח על הביטוח אומר לנו: אינני מסוגל לפקח על התעריפים, אינני מסוגל לבדוק חברה אחר חברה לפי אמצעיה. הצעה זו פירושה שאינכם רוצים לעסוק בפיקוח. האם דין חברת הסנה כדין חברת הפניקס? כל חברה פועלת בצורה אחרת. אם חברה מסוימת תתייעל ותוכל להתחרות בשוק, מה רע בכך? הלקוחות ילכו אליה, וזה ייאלץ גם את החברות האחרות להתייעל.

אני נהג זהיר שלא עשה תאונה. מדוע לא מגיעה לי הנחה? למה אני צריך לשלם כמו נהג שהוא עברייך תנועה מועד, או כמו נהג צעיר שזה עתה קיבל רשיון נהיגה?

ש' עמר:

בהמלצות של ועדת המשנה כלול סעיף האומר שחוך חצי שנה יגישו חברות הביטוח הצעה על מתן הנחה לנהג זהיר.

ח' רמון:

היה נסיון במתן הנחות לנהגים שלא עשו תאונות. מדוע צריך לדון בכך חצי שנה?

אינני מבין את הסוג הזה של הקפיטליזם הישראלי: ביטוח כמו במשק מולאם, משק קרטלי, ללא תחרות, אבל רווחים כמו במשק קפיטליסטי. יש אצלנו 15 או 20 חברות ביטוח, ייתחרו ביניהן. הן לא רוצות להתחרות, תחליט המדינה שהענף הזה מולאם, מטופל על ידי המדינה. אי אפשר ליהנות מכל העולמות.

אינני רוצה להיכנס למה שנעשה מעל השולחן או מתחת לשולחן. נניח שהכל מתנהל כשורה. אני פונה למפקח על הביטוח ומבקש להחזיר את התחרות לענף הביטוח - החברות יתחרו ביניהן, והמפקח על הביטוח יפקח עליהן. אם אינכם מסוגלים לפקח על החברות, תלאימו את הענף.

י'ז אמיר:

אני בעד תחרות וגם בעד פיקוח אפקטיבי כדי שלא נחזור על אותה פרשה של הפיקוח על הבנקים. עוד לפני מפולת מניות הבנקים האשמתי את המפקחת על הביטוח שהפיקוח שלה לא יעיל והיא איננה יודעת מה מתרחש. לאחר שנה וחצי פרץ המשבר.

חברה איננה יכולה לעסוק בביטוח אם אין לה בסיס איתן של הון ושל כושר ניהולי. אבל אם נותנים רשיון לכל דיכפין להקים חברת ביטוח, יש בעיה. אני מכיר כמה חברות שלא ראיות להיקרא חברות ביטוח, גם אם הן עושות ביטוח משנה בלונדון.

אני בדעה שתחרות רק תביא לייעול הענף, ואינני רוצה לחזור על הנימוקים שהושמעו כאן בזכות התחרות ועד כמה חשוב לתת הנחות ותמריצים לנהגים זהירים.

חבל שעד עכשיו לא מונחות לפנינו ההמלצות של ועדת המשנה. זה היה מקל עלינו להתייחס אליהן.

ס' אלחנני:

מייד לאחר שנסתיימה ישיבת ועדת המשנה החלה הישיבה של מליאת הוועדה. לכן לא הונחו המלצות ועדת המשנה על שולחן הוועדה. אבל מייד תקבלו אותן. ההמלצות הן בנות שלוש שורות.

היו"ר ד' תיכון:

בתחילת הישיבה הביא חבר הכנסת עמר, יו"ר ועדת המשנה, את ההמלצות.

י'ז אמיר:

אני מבקש לשמוע מהמפקח על הביטוח דיווח על כל נושא העמלות. בענף ביטוח חיים מקבל הסוכן את כל פרמיות הביטוח בשנה הראשונה. האם אנחנו רוצים באמצעות הביטוח להעשיר אנשים בדרך קלה?

בעקרון אני בעד תחרות ובעד מתן הנחות. אם נקבע תעריף אחיד לכולם, נבטל כל יוזמה פרטית וציבורית כאחד. לכן מוטב שנאפשר לחברות

הביטוח הרציניות, שיכולות לעמוד בהתחייבויות שלהן, לפעול בדרך של תחרות וגם לעודד אנשים לבטח את רכושם. עדיין לא חדרה התודעה עד כמה חשוב לבטח את הבית ואת תכולתו. אנשים מבטחים את הדירה רק כאשר באזור בו הם גרים מתרבות הפריצות. התחרות בענף יכולה לתרום להגברת המדעות לחשיבות של ביטוח הרכוש. זה חל גם על ביטוח זקנה. לא פעם נוכחתי לדעת שצעירים אינם רוצים לבטח עצמם לעת זקנה, וכאשר הם מחקרבים לגיל הזה הם רואים עד כמה הם טעו. נושא הביטוח מחייב מערכת חינוכית שלמה. התחרות חסייע להרחיב את מעגל המבוטחים.

נ' ארד:

בוועדת המשנה הסבירו לנו שהבקשה הזו לא נוגעת לתעריפים אלא לשיטה. חבר הכנסת יורם ארידור אמר שבזמנו כשר האוצר הוא חתם על הצו.

י' ארידור:

חתמתי על הצו, לא הפעלתי שיטה כזו.

נ' ארד:

בוועדת המשנה לא קיבלנו תשובות לחלק מן השאלות בעיקר בנושא התעריפים. קיבלנו תחזיות, השערות אבל לא נתונים.

ועדת הכספים אישרה את הפעלת השיטה הזו לשנה אחת לנסיון ואמרה שבתום השנה נחזור ונבחן אותה לאור הנסיון שנרכש. לדעת המפקח על הביטוח ואנשיו השיטה הזו הוכיחה את עצמה ולכן הם מבקשים להנהיג אותה כשיטה של קבע. מאחר ובכל זאת היו לנו כמה סימני שאלה, הצענו בוועדת המשנה להפעיל את השיטה לשנת נסיון נוספת. הוכח לנו בוועדת המשנה שהשיטה הזו שיפרה את המצב לעומת מה שהיה בעבר כאשר ניתנו הנחות בתעריפים לקבוצות של מבוטחים שהפעילו לחצים והיה להם כושר מיקוח על חשבון מבוטחים בודדים. לכן אמרנו בוועדת המשנה שאי אפשר שלא להאריך את הפעלת השיטה לשנה נוספת. (היו"ר ד' תיכון: מדוע אי אפשר?) לא קיבלנו את הצעת האוצר להנהיג את השיטה כשיטת קבע, אבל היינו מוכנים להפעיל אותה לשנה נוספת.

אמרנו שבעוד שלושה חדשים נקבל דיווח מהמפקח על הביטוח על רמת התעריפים ועל ההנחות שניתנו.

מהדיווח ששמענו התברר לנו שהשיטה הזו איננה מונעת תחרות בענף. התחרות חימשך, אבל היא תהיה תחת פיקוח.

י' ארידור:

לאחר הקביעה של התעריף וההנחות, איך עוד תחרות אלא ברשיון.

נ' ארד:

חבר הכנסת יורם ארידור וגם חברים אחרים טענו - מדוע צריכה להיות המדינה מעורבת בעסקי הביטוח? מדוע לא יהיה זה שוק פתוח להחחרות?

י' ארידור:

לא הרחקתי לכת עד כדי כך. לא הייתי כל כך קיצוני אלא אמרתי שאת המרווח בין הרצפה ובין התקרה צריך להשאיר פתוח לתחרות.

היו"ר ד' תיכון:

אני בפירוש אמרתי: מה למדינה ולפיקוח על הביטוח?

נ' ארד:

עובדה שוועדת הכספים הסכימה שלמדינה תהיה מעורבות בנושא בכך שאישרה את הנסיון הזה לשנה אחת. את השאלה הזו אפשר היה לשאול בטרם אישרנו את השיטה לשנת נסיון. (היו"ר ד' תיכון: שאלנו גם אז..)

אני תומכת בהמלצה של ועדת המשנה להפעיל את השיטה לשנה נוספת תוך מעקב של הוועדה אחר הנסיון הזה וקבלת דיווח. אם הנסיון יוכיח את עצמו, נמשיך בשיטה; אם לא - נציע שיטה אחרת. אבל לדחות את ההצעה ולהשאיר את השטח פרוץ, זה לא נראה לי.

ד' דנינו:

לא רציתי להשתתף בדיון בנושא שאינני בקיא בו. אבל לאחר שמעתי את הדיון החלטתי בכל זאת להגיב על הדברים בכמה משפטים.

שמחתי לשמוע כי בוועדת המשנה ישבו חברים שדואגים לזכויות האזרח. חשבתי שהם יביאו לאיזון בין האינטרסים של הצרכן לבין אלה של חברות הביטוח. מתברר לנו, בעיקר מדבריה של חברת הכנסת נאוה ארד, שבוועדת המשנה לא קיבלו תשובות לכל השאלות שנשאלו. ונשאלת השאלה: איך אפשר לגבש המלצות לפני שמקבלים תשובות לשאלות?

נ' ארד:

הבקשה הזו לא קשורה לתעריפים.

ד' דנינו:

לאור הדברים האלה אני חושב שוועדת הכספים צריכה לאשר שיטה שמאפשרת תחרות בין חברות הביטוח. יחד עם זה עלינו להמליץ על מתן הנחות בתעריפים לנהגים זהירים שלא היו מעורבים בתאונות.

היו"ר ד' תיכון:

בכוונה נרשמתי אחרון לרשות דיבור. את דברי אמרתי בוועדת המשנה, אלא שהם נסתרו על ידי אנשי האוצר. לתומי חשבתי שאולי אינני זוכר מה היה. אבל מעניין שחבר הכנסת רמון חזר על אותם הדברים. דבריו תאמו את מה שאמרתי בוועדת המשנה. אני רוצה להזכיר על הדברים וביתר פירוט.

בשנים 1984/85 נזעקה הוועדה מספר פעמים לנוכח מצבן של חברות הביטוח בתחום ביטוח רכב רכוש. הטענה היתה שבענף שורר תוהו ובוהו, החברות מתחרות האחת בשניה, והגדרתי זאת אז - והמינוח מופיע בפרוטוקול - *Cut throat competition* (החברות חותכות אחת לשניה את הצוואר) בצר להן פנו חברות הביטוח למפקח על הביטוח וביקשו ממנו להשליט סדר בענף, שאם לא כן - למענתן - הן יפשטו את הרגל. טענה מגוחכת ביותר. אנחנו חיים בעידן שבו מהסלים קרטלים ומונופולים, ולוועדה שלנו חלק נכבד במלחמה הזו. היא טיפלה בקרטל של הבנקים ופוצצה אותו; היא טיפלה במונופול של חברות הדלק והביאה לצמצומו.

לא כך חשב משרד האוצר. משגברו הקולות בקרב חברות הביטוח, נכנע האוצר להן ובאמצע שנת 1986 הביא לאישור הוועדה תקנות שבהן נקבעה שיטה חדשה לנסיון. ההסבר של האוצר היה מאד משכנע. בפניה הרשמית שקיבלנו נאמר שהתעריפים הם מסובכים, שהמבוטחים אינם יכולים להתמצא בהם, בעוד שהשיטה החדשה שמבקשים להנהיג תאפשר לכל מבוטח לדעת מהו התעריף שעליו לשלם עבור ביטוח הרכב שלו.

גם כאשר התכנית הוצעה לנסיון חשבתי שהיא תפגע באותו מבוטח שהשיג תעריפים מוזלים בגלל התחרות בין החברות.

למזלי, אתמול פורסם השנתון הסטטיסטי ואתה מוצא בו נתונים על מצבן של חברות הביטוח בשנת 1985 בענף ביטוח רכב. מתברר שבשנת 1985,

שנה שבה קמה הצעקה הגדולה והנושא עלה מספר פעמים בוועדת הכספים, ההכנסות מהפרמיות עלו בהרבה על ההוצאות בגין תביעות של מבוטחים. כלומר, החברות הרוויחו הרבה כסף בענף ביטוח רכב בשנת 1985 - והשיטה החדשה הוצעה לנו ביוני או יולי 1986 על סמך הנסיון של 1985, אני אומר לך, גבירתי היועצת המשפטית תמר הקר, שאני הייתי בזירה ואני אחראי לכל מה שאני אומר.

היה נסיון. אני אומר לכם שהממשלה שגחה בכך שהלכה לקראת הקרטל הזה לנסיון. בתום שנה היא באה לוועדה ואומרת שהנסיון הצליח והיא מבקשת לאמץ את השיטה לתמיד. שר האוצר מבקש לאשר את התקנות האלה כתקנות קבע. מה היה המצב לפני שהתקנות האלה אושרו לתקופה של שנה? היתה תחרות בין החברות. לקוח בא לחברה וביקש לבטח את רכבו. הוא יכול היה להתמקח על התעריף. הוא ידע בדיוק כמו היום כמה עליו לשלם עבור הביטוח. נכון שהשיטה היתה מסובכת, אבל הבעיה היא שהיום השיטה מסובכת לא פחות. מי שאומר שפישטנו את ההליכים בשיטה הזו איננו יודע מה הוא שח.

מעשה באדם שהיתה לו תאונה. הלך למוסך שלו. השמאי העריך את הנזק. הוריד 30% מהנזק בטענה כי הרכב הוא בן שנה. זו היתה אחת הטענות שלנו כאשר הציעו לנו את ההסדר.

גב' ת' הקר:

אתה מדבר על תביעות. זה נושא אחר. מזה שייך לתקנות?

היו"ר ד' תיכון:

היה נסיון של שנה. חשבתי שיבואו לוועדה ויגידו: צברנו נסיון. התכנית הצליחה. אבל כאשר שואלים את אנשי האוצר על התוצאות של הנסיון, האם התעריפים התייקרו או הוזלו, הם לא יודעים להשיב. אבל כל מבוטח במדינת ישראל יאמר לכם שהשיטה הזו גרמה להתייקרות של הפרמיה למבוטח הבודד. התחרות נמנעה. הפרמיות התייקרו. אנשי האוצר אינם מודים בכך. הם אומרים שאין להם עדיין נתונים על רווחיות של חברות הביטוח בביטוח רכב רכוש.

צדק חבר הכנסת חיים רמון שאמר כי השיטה הזו נועדה להגן על חברות הביטוח, ואנחנו בוועדת הכספים הפקרנו את המבוטחים. יכול להיות שניתנו הנחות למבטחים גדולים דוגמת אג"ד או עובדי המדינה. אני אומר לכם שאותן הנחות ניתנות היום לאותם גורמים בין מעל השולחן ובין מתחת לשולחן - ואני אחראי למה שאני אומר לגבי מה שנעשה מתחת לשולחן. (נ' ארד: אולי תסביר את דבריו). גורם גדול מקבל הנחות יותר גדולות מאשר מקבל כל מבוטח אחר. (נ' ארד: מה פירוש מתחת לשולחן?) ההנחות ניתנות בעקיפין ולא דווקא במישרין.

נ' ארד:

המפקח לא יכול לפקח על כך?

היו"ר ד' תיכון:

הוא לא יכול, אין לו צבא של מפקחים. הוא גם לא בנוי בצורה כזו שמאפשרת לפקח על פעולות כאלה. רק אם משהו פונה אליו בתלונה, הוא מברר אותה. המפקח יגיד לך כי בחחילת דרכה של התכנית הזו היו אליו תלונות, הוא בדק אותן תקט באמצעים. הוא יוסיף: לא שמעתי תלונות בזמן האחרון. אני כן שומע...

רבותי, אין שיטה כזו בשום מקום בעולם החופשי. אומרים לנו שאולי יש מדינה בעולם שיש בה שיטה דומה. אבל מדוע נתן היום גושפנקה לשיטה הזו לאחר שראינו מה קורה. שיתחרו החברות בינן לבין עצמן. הרווחיות שלהן בענף ביטוח רכב היתה גבוהה ביותר בשנת 1985, למרות שהן באו אלינו ואמרו שמצבן הוא מסוכן. מי שלא יכול לעמוד בכללים שקבע

המפקח בתחום ההון העצמי, שימכור את החברה שלו לחברה אחרת ולא ימשיך לפעול לא בחסות הממלה, לא בחסות משרד האוצר, ובוודאי שלא בחסות הוועדה הזו. הוועדה הזו מעולם לא תמכה בקרטל, ואני מקווה שב-1988 היא לא תחמוך בקרטל הזה.

ב-1986 כאשר אישרנו את הפעלת השיטה לנסיון הצגנו תנאי אחד ויחיד, שלאחר שיסוכם התעריפים ושיעורי ההנחות, יפרסם המפקח על הביטוח בכל העתונות בארת את התעריפים של כל אחת מהחברות לגבי 50 הקבוצות של הרכב. בתום שלושה חדשים שאלתי את המפקח על הביטוח מדוע אין מפרסמים את התעריפים בעתונות, והוא השיב לי: הם יתפרסמו. אני אומר לכם שעד עצם היום הזה לא היה פרסום של התעריפים בעתונות. מבחן ראשון לקרטל, גבירתי היועצת המשפטית, זה פרסום התעריפים וההנחות, והדבר הזה לא נעשה. זה אומר שנתנו הגנה אך ורק לחברות. אם אני רוצה לבטח את הרכב שלי, אני זכאי לעיין ברשימה של התעריפים וההנחות של כל אחת מהחברות לפני שאני מחליט לאיזו חברה אני רוצה לפנות ולבטח בה את הרכב. זה היה התנאי הבסיסי להפעלת השיטה הזו, וגם הוא לא קויים.

האוצר ביקש להפוך את התקנות האלה לתקנות של קבע. לאחר דיון בוועדת המשנה, הסכים חבר הכנסת שלמה עמר, יו"ר ועדת המשנה, לקבל את ההצעה להאריך את התקנות לשנה אחת, כלומר להפעיל את השיטה הזו לשנת נסיון נוספת.

אני אומר לכם, רבותי חברי הוועדה, שאם אנחנו דואגים לא רק למבטחים אלא גם לציבור המבוטחים, אסור לנו לאשר את התקנות.

ג' ארד:

מהי ההצעה האלטרנטיבית שלך?

היו"ר ד' תיכון:

איננו מתערבים במהלך העסקים של אלפי מגזרים במשק. חברות הביטוח הן מספיק חזקות ונבונות כדי לנהל את העסקים שלהן ללא התערבותנו.

י' ארצי:

אם יש תעריף ועל התעריף הזה יש הנחה, סימן שזה לא תעריף מדוייק. מדוע לא נבדוק מחדש את התעריף במקום להסיר את כל המחסומים ולחזור למשחק החופשי לחלוטין שיצר את האנדרלמוסיה בענף וחייב את ההתערבות של ועדת הכספים?

היו"ר ד' תיכון:

איזו אנדרלמוסיה? לנו נאמר שמצב החברות גרוע ומסכן את הענף, שאיש איננו יודע מהם התעריפים. השתכנענו שיש להפעיל את השיטה החדשה כי חשבנו שב-1985 מצב החברות עמד בפני סימן שאלה. עכשיו שמענו כי שנת 1985 היתה שנה רווחית לענף. את הנסיון הזה עשינו על סמך התוצאות של 1985, כי הפניה אלינו היתה ביולי 1986.

אני אומר לכם: אל לנו להיכנס לעניין. איננו מנהלים את ענף הביטוח, איננו מבינים בו, וכנראה שהמפקח על הביטוח גם הוא מתקשה לפקח על הענף. השיטה הזו פועלת לטובתו של צד אחד, ועדיין יש 800 או 900 אלף בעלי רכב שיהיו מושפעים מהחלטה שלנו היום. הם שילמו בגלל ההסדר הזה, להערכתך, תוספת של 20%-30% לפרמיה הריאלית מעבר למדד כתוצאה מהקרטל הלא רשמי הזה. לא היתה לכן כל הצדקה, כי זה התבטא גם בשיפור המאזנים של החברות. אנחנו אומרים: יש שוק חופשי, איננו צריכים להתערב בו, זה לא ענייננו.

אני מציע שלא נתערב בענין. אנחנו לא מפקחים. אילו הייתי נוכח בישיבה שבה אושרה התוספת לביטוח רכב חובה, הייתי משכנע אתכם עם נתונים שזו טעות. חברות הביטוח עובדות עלינו בעיניים, וגם על המפקח - ואני אומר זאת בגלוי. אם המפקח איננו יכול לעצור את התהליך הזה, אנחנו נעצור.

א' אבוהצירא:

היות ואני בעקרון נגד כל קרטל שקיים במדינה - והמטרה של ועדת הכספים היא למנוע התאגדויות קרטליות - אני נגד הארכת השיטה לכל תקופה שהיא. חברות הביטוח יש להן עודפי כספים גדולים מאד, וזה ניתן לבדיקה. (א' ויינשטיין: חברות הביטוח הן פרטיות, פרט לחברה אחת גדולה שהיא ציבורית, וחברה זו נתונה בצרות, אולי מפני שהיא ציבורית). יש לחברות הביטוח עודפי כספים גדולים והן מתחברות עם מלווים וכך נותנות בעקיפין הלוואות בריבית של 0.9% לחודש לתקופה של שלוש שנים מותנה בעשיית ביטוח חיים. בתום התקופה, לאחר החזר ההלוואה, אדם יכול לקבל חזרה גם את כספי ביטוח החיים. מקבל ההלוואה מחייב בתמורה לעשות ביטוח חיים.

ס' אלחנני:

אם זוהי הריבית, למה כולם טוענים שהריבית במסק היא גבוהה?

א' ויינשטיין:

כל הביטוח מבוסס על עודפי כספים לכיסוי חביעות בעתיד.

א' אבוהצירא:

חברות הביטוח מנהלות עסקים. אינני מוכן להסכים לקרטל של חברות הביטוח עם תעריפים מוכתבים. אני רוצה תחרות חופשית בענף.

מ' כהנא:

ברשותכם, אני רוצה להחזיר אתכם לבקשה שמונחת לפנינו. נשמעו פה דברים רבים על המפקח על הביטוח, שלהערכתו אינם שייכים ישירות ואולי אפילו לא בעקיפין לבקשה שהוגשה לכם. אני רוצה להסביר בקצרה גם את המצב החוקי וגם מה אנחנו מבקשים מכם. איננו מבקשים קרטל ואינני יודע מדוע גש הדיון לאפיקים כאלה.

יש בחוק סעיף שקובע שכל חברת ביטוח שרוצה להפעיל תכנית כלשהי - ותכנית פירושה תעריף - צריכה להגיש את התעריף למפקח על הביטוח. בלי זה הכל יהיה הפקר; במביל זה יש חוק הפיקוח. באותו סעיף יש סעיף משנה שקובע שיש ענפים שבהם לא מספיק שחברת הביטוח מגישה את התעריף למפקח, אלא המפקח צריך גם לתת לה היתר. שר האוצר קבע בשעתו - והיה זה יורם ארידור - כי בענפי ביטוח עממיים, כמו ביטוח רכב, לא מספיק להגיש את התעריף למפקח אלא המפקח צריך גם לתת את הסכמתו לתעריף.

המפקח, כאשר הוא מקבל בקשה כזו, איך הוא נוהג? לגבי ביטוח רכב קבע המפקח רצפה לתעריף. המפקח איננו מאשר לחברת ביטוח תעריף שהוא נמוך מן הרצפה, כי תעריף נמוך כזה עלול לסכן את החברה - ואם חברת ביטוח מתמוטטת הנפגעים הראשונים מכך הם אלפי ואולי רבבות המבוטחים שלה. המפקח קבע רצפה והודיע שהוא לא יאשר תעריפים שהם נמוכים מן הרצפה הזו. הוא גם קבע תקרה. כמובן שהוא לא מאשר תעריף שהוא גבוה מן התקרה, כי יש בכך משום עושק הציבור.

אי לכך קבע המפקח מרווח לתעריפים שהוא מוכן לאשר, ובתוך המרווח הזה בין הרצפה לבין התקרה יש תחרות חופשית בין החברות.

י' ארידור:

אתה אומר שבתוך המרווח הזה יש תחרות חופשית. כך היה בזמני. אבל עכשיו חברה לא תוכל לסטות מהתעריף שלה, אפילו במסגרת המרווח הזה.

מ' כהנא:

בתוך המרווח הזה המפקח על הביטוח מאפשר תחרות חופשית.

א' ויינשטיין:

אם הרצפה היא 80, והחברה הגישה למפקח תעריף 100 והוא אושר, החברה איננה יכולה לבחור אחר כך ב-280?

מ' כהנא:

לא, זה אסור לה על פי החוק.

י' ארידור:

לא מדויק לומר שזה אסור על פי החוק. זה אסור לה על פי הצו.

מ' כהנא:

כך אני מבין את לשון החוק. אם בחוק כתוב שחברת ביטוח מותר לה לפעול לפי תכנית שהוגשה ואושרה, אסור לה לפעול לפי תכנית אחרת.

י' ארידור:

החברה יכולה לכתוב בתכנית שהיא נותנת הנחות. זאת אינכם מרשים לה.

גב' ת' הקר:

ההנחות הן חלק מהתעריף המאושר.

הז"ר ד' תיכון:

זהו קרטל אלא שאיש האוצר פשוט איננו רוצה להשתמש במונח הזה.

מ' כהנא:

החוק קובע שחברת ביטוח שהגישה תכנית צריכה לפעול לפיה. אם היא רוצה לסטות מן התעריף, שתגיש בקשה.

י' ארידור:

אני רוצה להבין למה היא צריכה להגיש בקשה.

מ' כהנא:

כך אנחנו מפרטים את החוק. כך קובע החוק לגבי חברה ביטוח שרוצה לשנות את התעריף שלה.

י' ארידור:

לא החוק קובע; התקנות קובעות. (ד' תיכון: חקיקת משנה..)

מ' כהנא:

הסעיף בחוק אומר שחברת ביטוח שהגישה תכנית, חייבת לפעול לפיה. אחרת מה טעם בהגשת התכנית? אם חברה ביטוח רוצה לסטות מן התעריף, היא יכולה לפנות כל יום למפקח. אם הסטייה בתעריף היא במסגרת אותו מרווח שנקבע בין הרצפה לבין התקרה, אנחנו מתירים זאת. מה שאיננו יכולים להתיר - וזאת לפי פירוש שלנו של החוק - שחברת ביטוח על דעת עצמה תשנה את התעריף בלי לפנות למפקח. אנחנו טוענים כי במקרה זה החוק מחייב אותה לפנות למפקח.

מהו תעריף? זהו הסכום שחברת ביטוח רשאית לגבות עבור ביטוח הרכב, והוא כולל שורה של הנחות שאושרו על ידי המפקח. לגוף גדול שמבטח כלי רכב רבים מותר לחברה לתת אחוז מסוים כהנחה; לגוף פחות גדול ההנחה היא יותר קטנה. כאשר אנחנו מדברים על אישור התעריף צריך לזכור, שהתעריף כולל בתוכו הנחות שלדעת המפקח הן סבירות והגיוניות ולכן הוא אישר אותן. בתחום הזה יש תחרות בין החברות.

ההערות שנשמעו לא נוגעות לבקשה שלפניכם אלא לענין אחר לגמרי.

מה אנחנו מבקשים מכם? עד לפני שנה היחה נהוגה שיטה לחישוב התעריף שהיתה בנויה סלאי על גבי סלאי, שיטה שהכניסו בה כל פעם תיקונים. בבסיס השיטה היה אחוז מערך הרכב. כיוון שהשיטה הזו איננה נכונה מחודית, כי ערך הרכב בא לידי ביטוי רק במקרים נדירים של "סוטל לוס", לכן צריך היה מדי פעם להכניס תיקון נוסף בשיטה. הדברים הגיעו לידי כך שקשה היה להתמצא בכל הסבך הזה.

בפעם שעברה טענו שהשיטה הזו לקויה בבסיסה, שכן עלות הביטוח תלויה בהוצאות לתיקון הרכב במוסכים ורק באופן חלקי ביותר בערך הרכב. כדי למנוע את העיוות הנובע מהשיטה הזו שולבו בתעריפים מספר מרכיבים שאמנם צמצמו את העיוותים אבל הפכו את התעריף למסורבל ביותר כך שציבור המבוטחים התקשה להבינו, ואף רשויות הפיקוח התקשו לבדוק אם התעריף שהתעריף שהציבור נתבע לשלם הוא התעריף הנכון. כאשר התעריף מתחיל להיות כל כך מסובך, גם אנחנו לא יכולים לפקח עליו, והציבור בוודאי לא יכול להבין מה נתבע ממנו לשלם.

לכן אנחנו ביוזמתנו - וזו לא יוזמה של חברות הביטוח - ביקשנו למנות את השיטה. הופענו בפניכם ביוני או יולי 1986 כאשר הנתונים של שנת 1985 היו ידועים לנו. שנת 1985 היחה שנה טובה לחברות הביטוח. אנחנו מעולם לא טענו אחרת. לא עולה כלל על הדעת שטענו כי שנת 1985 היחה שנה רעה לענף. כאשר הצענו את השיטה החדשה אמרנו בכל הכנות, שקשה להתמצא בשיטה הקיימת שבנויה סלאי על גבי סלאי.

באנו בהצעה למנות את המבנה, לא את גובה התעריף; ההצעה שלנו לא התייחסה לתחרות בין החברות וגם אל לכל הנקודות שהועלו כאן. במקום לעשות חישוב של אחוז מסוים מערך הרכב, עכשיו יש חוברת ובה רשימה של כל סוגי הרכב, שלכל אחד מהם קוד משלו שאומר גם מהו התעריף לביטוח. באנו לוועדת הכספים כדי לבקש את אישורה לעבור מהשיטה הישנה לשיטה החדשה. אין לזה ולא כלום לגובה התעריף, לא לתחרות ולא לקרטל. אין כל קשר בין הדברים האלה.

אולי יש לחברי הוועדה טענות אחרות למפקח על הביטוח, כמו למשל מדוע הוא קבע מרווח כל כך מצומצם לתחרות; אולי הוא היה צריך להרחיב את הפער בין הרצפה לבין התקרה כדי להשאיר מרווח יותר גדול לתחרות - ואינני מתייחס עכשיו לשאלה הזו.

א' שלום:

מדוע קביעת תעריף בתוך המרווח הזה מחייבת קבלת אישור של המפקח?
(מ' כהנא: החוק קובע - -)

י' ארידור:

החוק קובע שחברת ביטוח יכולה להגיש למפקח תעריף ולתת עליו הנחה עד הרצפה. אני מעיר זאת בתגובה למלים "החוק קובע". לא החוק קובע זאת אלא החוק פלוס הצו קובעים זאת.

היו"ר ד' תיכוך:

היום לא מבינים איך נקבע התעריף כשם שלא הבינו זאת לפני שנה ולפני שנתיים. בתחום הזה לא חל שום שינוי.

מ' כהנא:

אני מבקש להתייחס לנקודה נוספת שהעלחה בדבריה חברת הכנסת נאוה ארד. אמרתי בוועדת המשנה, ואני חוזר ואומר עכשיו, שאין לנו נתונים מלאים. זאת אמרתי לגבי השיטה. נשאלה כאן שאלה בכמה עלו התעריפים

בשנה האחרונה. אמרתי כמצדנו נעשה מאמץ לענות על השאלה, אם כי יש קושי בכך, כי יש בעיה ממתי אתה עושה את ההשוואה. השיטה הקודמת הייתה כל כך מסובכת שהתעריף היה משתנה ריאלית מחודש לחודש בקפיצות גדולות, ולכן קשה לעשות את ההשוואה. אבל נגיש לכם את הנתונים.

אשר לשיטה עצמה, אנחנו סבורים שזוהי שיטה טובה. זוהי גם הדעה של כל מי שעוסק בענף.

ח' רמון:

גם מי שמללם אומר שהשיטה היא טובה?

מ' כהנא:

אדם הקונה היום רכב יכול בנקל לדעת כמה הוא ישלם עבור ביטוח הרכב. בסיכום, כל מה שאנחנו מבקשים מכם איך לו ולא כלום עם מניעת תחרות או עם קרטליזציה וכדומה. אם לחברי הוועדה יש טענות על קרטליזציה בענף, אפשר לדון בכך. אבל זה לא קשור לשיטה. אפשר לענות קרטל עם שיטה זו או עם שיטה אחרת. עד 1979 לפי השיטה הישנה היה קרטל. המפקח על הביטוח אישר עד 1979 תעריף אחד בשיטה הישנה. איך שום מניעה לעשות קרטל לפי השיטה הישנה, אם רוצים בכך. הדברים האלה אינם קשורים האחד בשני.

לגבי טיבה של השיטה, לכל מי שעוסק בזה אין ספק שזו הייתה הצלחה.

א' ויינשטיין:

מה שמפריע לחברים, שהוועדה מאשרת שיטה והציבור איננו יודע על כך. כאשר מעלים מחיר של מצרך זה או אחר, מביאים זאת לידיעת הציבור. הוועדה הזו מאשרת תקנות הקובעות תעריפים לפי סוגי רכב. כיצד יוכל הציבור לדעת את התעריפים האלה כדי לכלכל את מעשיו בהתאם?

אם היום לא נאשר את התקנות, מה יקרה? האם החברות יחזרו לפעול לפי השיטה הישנה?

מ' כהנא:

חברות הביטוח רשאיות להמליך לעבוד בשיטה הזו. אם תבוא חברת ביטוח ותבקש אישור לעבוד לפי שיטה אחרת לגמרי, למפקח על הביטוח יהיה קשה לסרב לה.

ח' רמון:

תבוא חברת ביטוח ותאמר שהיא רוצה לתת הנחה משמעותית בתעריף לנהג זהיר. אתם צריכים לבדוק אם התעריפים המוזלים איך בהם כדי למוטט את החברה, מה שלא עשיתם לגבי חברת "קידום". זהו תפקידכם. אבל מה איכפת לכם לפי איזו שיטה עובדת חברת ביטוח?

מ' כהנא:

אנחנו סבורים שהשיטה לפיה נקבע קוד לכל סוג של רכב - ואיננו קובעים פה תעריף אלא קוד - יש לה יתרונות מבחינת הציבור.

ח' רמון:

אדם יפנה לכמה סוכנות, יקבל מספר הצעות, ישווה ביניהן ויבחר בהצעה הנוחה והטובה ביותר עבורו.

מ' כהנא:

אין לי מה להוסיף על מה שכתבנו בפניה הקודמת שלנו לוועדה מלפני שנה, שכדי שאיננו נוכל לפקח והציבור ידע בפני מה הוא עומד, טוב שיש דגם.

בענין נהג זהיר יש לכם טענה צודקת. הבעיה היא מינהלית. לחברות הביטוח אין שליטה על מה שנעשה בשטח.

ח' רמון:

יש מאפיינים לנהג זהיר לעומת נהג שאיננו זהיר. יש בעיה מינהלית לאתר זאת?

מ' כהנא:

כן. עשיה תאונה כאשר היית מבוטח בחברה א'. אתה גר בצפת. אתה פונה לסוכן ביטוח של חברה ב' ואומר שלא היו לך תאונות. (הי"ר ד' תיכון: יש מחשב במדינת ישראל?) שאלתם מדוע דרוש לכך זמן של חצי שנה. מר גולץ הצהיר בפנינו שהם בונים עכשיו מערכת מחשב שתאפשר להם להשתלט על הדברים האלה. אני רוצה שתבינו - הסוכן איננו נותן הנחות על חשבוננו. כשהוא נותן הנחה לא מוצדקת, זה בא על חשבון מישהו.

ח' רמון:

אם קיבלתי הנחה לא מוצדקת, בשל טענת שוא, הרי בבוא הזמן אם אגיש תביעה לא אקבל כסף. נהג שמצהיר שהוא איננו נוסע בשבת ומקבל בשל כך הנחה בתעריף, אם הוא עושה תאונה בשבת הוא לא יקבל פיצוי. הוא הדין נהג זהיר.

מ' כהנא:

הבהרתי שאני תומך במה שאתה אומר. הבעיה היא מינהלית. חברות הביטוח טוענות שהיום הן לא יכולות להשתלט על כך.

י' ארצי:

אני רוצה לשמוע מהיועץ המשפטי של הוועדה חוות דעת האם הוא מפרש את ההסדר הזה כהסדר קרטלי. חשוב שהנקודה הזו תובהר לנו ונבין אותה. אני חושב שאנחנו צריכים לשמוע את חברות הביטוח שיבהירו לנו מה יקרה אם לא נאשר את התקנות. הדיון שלנו התפתח בצורה רצינית ואני אפילו נוטה לשנות את עמדתי לאור הדברים ששמעתי. אבל חשוב שנשמע את חברות הביטוח כיצד הן ינהגו אם תקנות אלה לא יאושרו.

א' דמביץ:

אתחיל בחשובה לשאלתו של חבר הכנסת ארצי. אמנם לא לכך התכוונתי, אבל בכל זאת אנסה להשיב. תמיד כאשר רוצים לברר אם יש קרטל, זוהי בעיה קשה. יש על כך ויכוחים ובדרך כלל הענין מגיע לבית המשפט. לכאורה כאשר אני שומע שנותנים לחברות לקבוע כל אחת לעצמה את תעריפיה, אף אם זה במסגרת אותו מרווח, הרי אני לא רואה לכאורה שיש כאן קרטל. זוהי נקודה ראשונה בחשובה לשאלה ששאלת.

י' ארידור:

בין מונופול לבין תחרות חופשית יש מה שנקרא אוליגופול. (ס' אלחנני: אוליגופול זוהי צורה מסוימת של מונופול). התשובה לשאלה אם יש קרטל או לא איננה ניתנת רק במונחים משפטיים פורמליים. יש קרטל ויש תחרות חופשית, וביניהם יש גם דברים שנושאים אופי קרטלי. זה לא קרטל לפי המונח האנציקלופדי שלו, אבל זוהי תופעה בעלת אופי קרטלי.

א' דמביץ:

אין לי הסתייגות.

לגבי הענין העקרוני, אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה דיון שהתנהל כאן ביום חמישי שעבר על ענין שונה לגמרי, על ענין הדירקטורים בחברות הממשלתיות. אם החברים זוכרים, הדיון העיקרי נסב על אותה ועדת חריגים.

הוועדה חששה שהרבה מן הדירקטורים בחברות ממשלתיות יתמנו דווקא באישורה של אותה ועדת חריגים, שאליה יתנקזו מינויים רבים, אם לא רוב המינויים. כיוצא בזה כנראה חושש האוצר כאם התעריף לא יהיה תעריף קבוע לכל אחד ואחד לפי קביעתו, תעריף קבוע שאושר על ידי המפקח, לא יהיה זה תעריף בכלל. לאמור, אני כמשפטן יכול לחאר תעריף שעליו ייאמר: הסכומים יהיו אלה ואלה, לפי ארבעים הקבוצות, שעליהם אפשר לתת הנחות - -

היו"ר ד' תיכון:

מתי התקנות הקיימות עוברות מן העולם? (מ' כהנא: הן עברו מן העולם).

א' דמביץ:

אני יכול לחאר מצב לפיו יהיו תעריפים ל-40 קבוצות עם הוראות בדבר הנחות, ובנוסף לכך הוראה כללית האומרת ולפי ראות עיניה של מועצת החברה, או ליל גוף כלשהו בחברה, אפשר לתת גם הנחות נוספות משיקולים שונים, בלי אישור המפקח. אני אומר כמשפטן ולא ככלכלן: בשבילי זה תעריף. אומר מר כהנא שבשבילו זה לא תעריף, כיוון שברגע שקבעת את האפשרות הזו של מתן הנחות בצורה חופשית, יתנקזו כל התעריפים שהמבוטחים ישלמו בפועל אל אותן הנחות. אמנם אתה המשפטן תקרא לזה תעריף, אני אומר לך: אל תשלה את עצמך, זה לא תעריף, זוהי הפקרות. (א' שלום: אבל יש רצפה.) הרצפה איננה הרצפה של החברה היחידה. החברה היחידה צריכה לקבוע את מקומה בין הרצפה לבין התקרה. ברגע שהיא קבעה את מקומה, היא לא נמצאת על הקו, היא נמצאת בנקודה.

אומר המשפטן: זה יהיה תעריף במסגרת החוק גם אם תתן הנחות ככל שיעלה על רוחך. אומר הכלכלן, איש הביטוח, איש האוצר: אם אני עושה את זה, כאילו לא עשיתי כלום. עכשיו באה ועדת הכספים ומחליטה אם היא רוצה לראות את העניין כך שמתן אפשרות להנחות מפליגות - - (י' ארידור: עד הרצפה, לא מתחת לרצפה). האם הנחות שאינן מוגדרות בתעריף שנקבע ואושר זה עדיין בגדר תעריף? השאלה היא אם כן כלכלית: האם מתן אפשרות לחברה להוסיף הנחות למבוטחים, מעבר למה שנקבע, זה טוב או לא טוב כלכלית? אבל מבחינה משפטית זה עדיין תעריף. אוי ואבוי לתעריף כזה - תאמר.

ח' רמון:

קראתי ידיעה מה-16 בספטמבר, שצפויה התייקרות נוספת בשיעור של 7%-8% בניטוח רכב רכוש, וכאילו כבר קיימת הסכמה עקרונית על כך.

מ' כהנא:

לא קיימת הסכמה עקרונית. לא קיימת בכלל הסכמה. נכון שביקשו - - אנחנו לא נתנו היתר.

ח' רמון:

יש תביעה כזו?

היו"ר ד' תיכון:

זה ייקבע לפי מה שנחליט כאן.

אני מבקש מחבר הכנסת שלמה עמר להציג בפנינו את הצעתו.

ש' עמר:

אני שמח שהדיון היה רחב וממצה, אבל חבל שלא נשטחה השוואה בין מה שהיה לבין מה שהביאה לנו השיטה הזו. אני רוצה שנדע כולנו, כי בעבר המבוטח הבודד היה הקרבן של ההנחות שניתנו לכל המבוטחים שעשו ביטוח קולקטיבי. למבוטח הבודד לא היתה כל אפשרות לזכות בהנחות להן זכו

המבוטחים בביטוח הטולקטיבי. באמצעות השיטה שאישרנו לשנת נסיון חל שינוי במצב הזה. (א' ויינשטיין: מה היו ההנחות?) הן הגיעו עד 60%. המבוטח הבודד חמיד נפגע, הוא חמיד יצא נפסד. (ד' דנינו: גם היום)

בל נשכח כי כאשר אישרנו בשנת 1986 את השיטה הזו לנסיון חבנו יחד עם המפקח על הביטוח הנחה של 9% בתעריף. (א' ויינשטיין: למי?) הוזלה כללית של התעריפים ב-9%. החביעה הזו נענתה.

כל חברות הביטוח מוכרות את אותו המוצר בדיוק. כולן נותנות את אותו כיסוי. בענף ביטוח רכב לא מוכרים שירותים שונים במחירים שונים. (היו"ר ד' תיכון: זה פשוט לא נכון). עם כל הכבוד לנסיון הפרלמנטרי העשיר, גם לאחרים יש דעה ומוטב שתתן להם להביע דעתם. כאשר מוכרים את אותו מוצר, לא יכול להיות פער מחירים שנע סביב 50%. אם הביטוח הזה נמכר למבוטחים במחירים שונים עם פער שמגיע עד 50%, הרי משהו רקוב בממלכת הביטוח. אם המוצר נמכר בפער מחירים של 10%-20%, אפשר לזקוף זאת לזכות ההתייעלות.

השיטה החדשה שנוסתה נועדה בעיקר להגן על המבוטח הבודד ולא לאפשר למבוטחים בביטוח קולקטיבי להפעיל לחצים על חברות הביטוח ולזכות בהנחות מפליגות על חשבון מבוטחים אחרים - ואין זה משנה אם מדובר באג"ד או בנציבות שירות המדינה או חברת החשמל או צי"ם או השק"ם, שהם גופים גדולים שלכל אחד מהם יש צי גדול של מכוניות.

בשעתו זימנתי את המפקח על הביטוח לדיון על ביטוח הרכב של השק"ם, לאחר שנודע לי ששק"ם קיבל הנחות גדולות על התעריף שנקבע. המפקח זימן אליו את חברת הביטוח שעשתה את הביטוח למבוטחי השק"ם ואיים עליה שהוא ישלול את רשיונה - -

ח' רמון:

המפקח צריך לשלול את רשיונה של חברה שגובה תעריפיהם המסכנים את קיומה ומאיימים למוטט אותה. אבל אם גוף גדול זוכה בהנחות לאחר שהוא מנצל את יתרון הגודל שלו, זו תופעה מקובלת במשק בכל הסקטורים ולא רק בענף הביטוח.

ש' עמר:

הבעיה בענף הביטוח שהשכר מתגלה כמה שנים יותר מאוחר כאשר מתברר שלחברה אין כיסוי לתביעות. כאשר אתה מדבר על תחרות חופשית, אינני מניח שאתה מתכוון לתחרות פרועה.

אם התביעה היא למרווח של 15% או 20% במקום 10%, זוהי הצעה שראויה לשיקול ובחינה.

אדוני היושב-ראש, אם נראה לך שמסתמן בוועדה רוב נגד אישור התקנות, אני מציע לך לדחות את ההצבעה ולזמן לכאן את חברות הביטוח.

היו"ר ד' תיכון:

נציגי חברות הביטוח הוזמנו על ידי להישאר לדיון במליאת הוועדה, והם פשוט סירבו להישאר.

ש' עמר:

הם שאלו אותי במפורש אם עליהם להיות נוכחים בדיון במליאת הוועדה, ואני השבתי להם שהם אינם חייבים להישאר.

ח' רמון:

תוקפן של התקנות האלה פקע. כל עוד לא מאשרים תקנות אחרות, אין תקנות. זהו המצב הרצוי לאלה שהם נגד התקנות.

יו"ר ועדת המשנה אומר שראוי שהעוין יתברר שוב. הוא מציע שהיו"ר הקבוע של הוועדה יכלול את הנושא בסדר היום ויעלה אותו לדיון פעם נוספת יחד עם נציגי חברות הביטוח. אני מציע גם מתוך התחשבות ביו"ר ועדת המשנה לקבל את הצעתו, כאיר למעשה רצונם של המתנגדים לתקנות מתגשם.

א' שלום:

אני מציע למחוק את סעיף ג' בפניה כדי לא לחייב את החברות להגיש לאישור המפקח הנחות בתעריף במסגרת אותו מרווח בין הרצפה לתקרה.

נ' ארד:

אני תומכת בבקשתו של יו"ר ועדת המשנה. אם היושב-ראש חושב להצביע על התקנות, אני אבקש התייעצות סיעתית.

היו"ר ד' תיכון:

זוהי הישיבה השניה שאנחנו מקדישים לדיון בנושא. הדיון התקיים לפני שבוע וכבר אז הנושא היה בשל להצבעה. בשל מעורבותי הגדולה בענין אינני רוצה שמישהו יטען שכפיתי את רצוני על הוועדה. לכן אני סוגר עכשיו את הדיון. אם לאוצר יהיו הצעות חדשות, הוא יביא אותן לוועדה.

ע' עלי:

האם תהיה התיקרות של התעריפים או לא?

היו"ר ד' תיכון:

שאלה זו נשאלה. אם נאשר את התקנות כולם יוסיפו אוטומטית 6%-7% לתעריפים.

אני מסכים. הדיון תם. אני יכול לקיים הצבעה. ברור לי מה תהינה תוצאות ההצבעה. אם לאוצר יהיו הצעות חדשות, יואיל לפנות פעם נוספת לוועדה ואנחנו נחדש את הדיון ונזמין אליו את כל מי שתבקשו להזמין.

גב' ת' הקר:

אפשר יהיה לבקש חידוש הדיון באותה בקשה.

היו"ר ד' תיכון:

תגישו בקשה חדשה באותו נוסח ונדון בה.

ח' רמון:

אני מסכים להצעה פרט למלים "בקשה חדשה". אם תהיה פניה, נדון מחדש בבקשה.

היו"ר ד' תיכון:

בשלב זה כל חברה תוכל לנהוג כראות עיניה. והיה ושר האוצר ירצה לחדש את הפניה באותם התנאים, הוא יפנה לוועדה.

י' ארידור:

גם היום דרוש אישור של המפקח לתעריפים, אבל אין העקרון שאסור לחת הנחות.

ש' עמר:

להערכתך, החברות יחזרו לשיטה הישנה כדי להעלות את התעריפים, ויחד עם זה ישמרו על הסיווג של הקבוצות לפי השיטה הזו.

היו"ר ד' תיכון:

הוועדה קיימה דיון ענייני בנושא חשוב וקיבלה החלטה שקולה. אנחנו מפסיקים את הדיון ומאפשרים לשר האוצר ללמוד את העניין באופן אישי ולבקש העלאת הנושא מחדש.

צו מילווה המדינה (הגדלת סכום המילווה)

היו"ר ד' תיכון:

מובא לאישור הוועדה צו מילווה המדינה הבא להגדיל את הסכום אשר הממלה מורשית ללוות בשם המדינה לסכום כולל של 10 מיליארד שקל.

מ' פרידמן:

חוק מילווה המדינה, כפי שתוקן לאחרונה בהשראה של ועדת הכספים, קבע מסגרת של 10 מיליארד שקל למילווה המדינה. כחודש יולי השנה אישרה ועדת הכספים את הגדלת סכום המילווה עד 9 מיליארד שקל. עד סוף נובמבר הגיעה יתרת המילווה שהונפק עד ל-8.5 מיליארד שקל. הבקשה היא לאשר את הגדלת סכום ההנפקות עד ל-10 מיליארד.

עכשיו מכינים הצעת תיקון לחוק כדי להגדיל את המסגרת הכוללת של המילווה לקראת סוף שנת החקציב. (א' שלום: מדוע להגדיל?) שלא כמו במילווה קצר מועד, סכום ההנפקות של המילווה יורד מהמסגרת, גם אם היו פדיונות.

ס' אלחנני:

מילווה שמגיע לפדיון איננו נכנס למסגרת הכוללת?

מ' פרידמן:

אין כאן רוולווינג. בהשראתה של היועצת הכלכלית של הוועדה הבקשה לרוולווינג נדחתה.

לבקשה הוועדה הבאתי בכתב נתונים על גיוס הון לחקציב המדינה ליום 30 באוקטובר. גיוס הון נטו הוא שלילי ומתקרב ל-1.3 מיליארד שקל (מינוס). זה תואם את התכנון החקציבי.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מוכר איגרות חוב לקרנות הפנסיה של ההסתדרות, איגרות חוב לתקופה של 17 שנה. מהו ההיקף של הנפקות אלה עבור קרנות הפנסיה של ההסתדרות?

מ' פרידמן:

איגרות החוב עבור קרנות הפנסיה הן ל-20 שנה בריבית של 5/2%. איגרות אלה אינן סחירות, אינן ניתנות להעברה ולא ניתנות לשיווק והן לא פטורות ממס.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מכיר את החקנה הנוגעת לעצמאים, שאחם רוצים להחילה ב-1 בינואר 1988. על פי תקנה זו לא תנפיקו יותר איגרות חוב ל-20 שנה לכיסוי ביטוח מנהלים וקופות הגמל של עצמאיים אלא רק לקרנות הפנסיה של ההסתדרות. מה דעתך בעניין זה?

מ' פרידמן:

אני מציע לא לקשור זאת לדיון על מילווה המדינה.

היו"ר ד' תיכון:

אם לא אקשור זאת לדיון על הצו, הנושא לא יזכה לטיפול.

מ' פרידמן:

בעוד פחות מחודש ימים יובא לכנסת התיקון לחוק ואז חוכל להעלות את העניין.

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש שתעיינו בבקשה פעם נוספת. אי אפשר להחחיל עם רפורמה, שכבר איננה רפורמה, ולהחיל אותה על מגזר אחד. התנאים צריכים להיות שווים לכולם. אם אינכם יכולים לקבוע דין אחד לכולם, אל תחילו זאת על אף אחד.

מ' פרידמן:

אני אעביר את העמדה הזו - - (היו"ר ד' תיכון: למי?)
לממונה על שוק ההון, למנכ"ל משרד האוצר, לסגן שר האוצר.

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש שהצוות של שוק ההון יתכנס בשבוע הבא וידון בנושא הזה. נאשר את הגדלת הסכום הכולל של המילדות בכפוף להתחייבות שתתכנסו וחדונו בבקשתי.

מ' פרידמן:

אני יכול רק להתחייב לעדכן את הצוות של שוק ההון בבקשה הזו עוד היום.

חבר הכנסת שלמה עמר, זה נושא ששייך לוועדת המשנה שאחא עומד בראשה. אני מדבר על מכירת איגרות חוב הבאות לכסוח ביטוח ח"ץ בתנאים נחותים מאלה של איגרות חוב עבור קרנות הפנסיה של ההסתדרות. אני בעד השוואת התנאים.

ש' עמר:

מכתב ברוח זו נשלח לשר האוצר על ידי ועדת המשנה. במכתב נאמר כי דין מבוטחי ח"ץ צריך להיות כדין המבוטחים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות ואין לנהוג כאן מנהג של איפה ואיפה.

ס' אלחנני:

האם העובדה שיש גיוס הון שלילי מקינה את מצבת החוב הפנימי של המדינה? (מ' פרידמן: ברור). האם ניתן לראות את בנתונים? ואם כן, היכן? האם יש טבלה רשמית שמראה את הנתונים האלה לשנים 1985, 1986 ו-1987?

י' ארידור:

האם בשנתון הסטטיסטי יש נתונים על החוב הפנימי שבהם משתלב הפרעון השלילי?

מ' פרידמן:

הדו"ח של האוצר על ביצוע התקציב לסוף מרס 1988 יכלול את מצבת החובות של המדינה. (ס' אלחנני: הדו"ח לסוף מרס יתפרסם באוקטובר 1988).

הסכום שגוייס היה 3.427 מיליארד שקל; פדיונות - 4.715 מיליארד. מטבע הדברים יש גיוס הון שלילי.

ס' אלחנני:

היכן ניתן לראות זאת?

מ' פרידמן:

בדו"ח על ביצוע החקציב. (ד' תיכון: ועד אז?) ועד אז יהיו בוודאי דו"חוח זמניים.

היו"ר ד' תיכון:

אני מביא את הצו לאישור.

ה צ ב ע ה

צו מילווה המדינה (הגדלת מכוון המילווה), התשמ"ח-1987 - א ו ש ר

סיוע לקבלן הרוש מנחיבות

א' קרטנר:

על שולחן הוועדה מונחת עדיין הבקשה בענין הקבלן הרוש מנחיבות שאושרה לו הלוואה במסגרת קרן הסיוע לקבלנים במצוקה. בזמנו הוא ביקש ערבות מדינה להלוואה זו והאוצר לא היה מוכן לפנות לוועדה ולבקש את אישורה לערבות המדינה.

החשב הכללי מוכן, אם הוועדה תסכים לכך, לוותר על הדרישה של 50% הון עצמי כתנאי לסיוע, וזאת לאחר שנמצא בנק שמוכן לתת לקבלן את ההלוואה ללא ערבות מדינה.

י' צבן:

אני רוצה להבין מהו האינטרס האמיתי שעומד מאחורי הבקשה הזו.

י' כהן:

הקבלן הוא מנחיבות ועובד באזור. הוא לא יכול היה לקבל את ההלוואה שאושרה לו מחוסר בטחונות. הוועדה דנה בענינו והמליצה לתת לו ערבות מדינה. האוצר התנגד לכך. עכשיו יש בנק שמוכן לתת את ההלוואה ללא ערבות מדינה, אבל הקבלן איננו יכול לעמוד בתנאי של 50% הון עצמי.

היו"ר ד' תיכון:

קבענו כלל שתנאי לסיוע זה הון עצמי של 50%. הכלל הזה תאם את השקפת העולם האומרת, שמקבל הסיוע צריך להשקיע גם מאמצעיו הוא. בתעשייה הכלל הזה מעוגן בחוק לעידוד השקעות הון. במקרה זה פנה אלינו מי שעומד בראש הוועדה הציבורית לסיוע לקבלנים במצוקה והמליץ שנשחרר את הקבלן הרוש מהתנאי המחייב אותו להשקיע הון עצמי, כי אין לו הון עצמי. אילו היה לו כסף להשקיע הוא לא היה בא אלינו. הבעיה נוצרה מיום שאין לו כסף משלו. גם החשב הכללי מוכן לאשר לקבלן את הסיוע גם ללא השקעה של הון עצמי.

י' צבן:

זהו סיוע ממלחתי או לא?

היו"ר ד' תיכון:

זה כסף ממלחתי שניתן כהלוואה באמצעות בנק פרטי.

י' ארידור:

המדינה מאפשרת לבנק לתת את ההלוואה. היא לא נותנת את הכסף בפועל.

י' צבן:

למדינה איך עלות? הכיוע הזה איננו כרוך בהוצאה תקציבית?

היו"ר ד' תיכון:

העלות כלולה בהסכם בין הבנק לבין הלווה.

א' דמביץ:

רציתי לוודא אם אני מבין נכון. מה שהוועדה תעשה עכשיו זה להמליץ. בפני מי - לא ברור לי. (היו"ר ד' תיכון: בפני החשב הכללי). הוועדה תמליץ במקרה זה לבטל את הדרישה להשקיע הון עצמי.

היו"ר ד' תיכון:

ההלוואה היא בסכום של 100 אלף שקל. מי חומך בבקשה?

הוחלט:

להמליץ בפני החשב הכללי לשחרר את הקבלן הרוש מנתיבות מהדרישה להשקיע הון עצמי בשיעור של 50% כתנאי לקבלת הסיוע.

י' צבן:

אני מבקש לרמוז בפרוטוקול כי נמנעתי מהצבעה.

קביעת שטח המפעל אי.אי.אס. ביוקנעם כאזור פיתוח א'

היו"ר ד' תיכון:

לפנינו בקשה של שר התעשייה והמסחר ושר האוצר לאשר את קביעת שטח המפעל אי.אי.אס. ביוקנעם כאזור פיתוח א'. יציג את הנושא נציג מלרד התעשייה והמסחר מר מינץ.

א' מינץ:

זהו מפעל שאושר להקמה כמפעל מאוחר ביוקנעם. הבקשה היא לאשר את שטח המפעל כאזור פיתוח א' על מנת שהמפעל יוכל ליהנות מחיקון 27 לחוק לעידוד השקעות הון המאפשר בחירה במסלול הטבות במס במקום מסלול המענקים.

י' ארידור:

הבחירה בין שני המסלולים אפשרית גם בלי הקביעה של אזור פיתוח א'.

א' מינץ:

אסביר. המפעל מבקש את המסלול החליפי בתנאים של אזור פיתוח א'. אני רוצה להסביר מדוע אי אפשר לעשות כאן מה שנעשה במקום אחר שם המפעל לא אושר כאזור פיתוח א' אבל אושרו לו תנאים המתאימים לאזור פיתוח א'. (ס' אלחנני: היכן זה היה?) בבאר שבע.

היו"ר ד' תיכון:

אני מציע לך לא להזכיר את המפעל בבאר שבע. עכשיו אנחנו דנים על המפעל ביוקנעם.

י' כהן:

האם הוועדה רשאית לאשר שטח של מפעל כאזור פיתוח א' למרות שהמפעל לא ממוקם באזור שהוגדר כאזור פיתוח א'?

היו"ר ד' חיכוך:

ההרים רשאים להמליץ בפני הוועדה לתת תנאים משלימים, אבל הכל כפוף לאישור הוועדה.

א' מינץ:

הבקשה היא לאשר את המפעל ביוקנעם כמפעל מאושר באזור פיתוח א'.

ס' אלהנני:

ארחיב את האמור בנייר שהכנתי לקראת הדיון וגם אסביר אותו. בנייר אני מבקשת להזכיר לכס מה אמרתי בנושא הכיווג והרה-סיווג של אזורי הפיתוח לענין החוק לעידוד השקעות הון.

כאשר מאושרים אזור צריך לאשר נקודות ציון (נ.צ.) בשש או שמונה ספרות. אני מציעה שגם בבקשה זו יופיעו נקודות ציון לפי ספרות.

בדקתי בחוק לעידוד השקעות הון את ההוראה בדבר המסלול האלטרנטיבי באזור פיתוח א' לעומת אזור פיתוח ב' ולעומת מרכז הארץ. רצוי שהבקשה הזו תהיה מלווה בהצהרה מה קיבל המפעל עד היום, באיזה תנאים, ומה הוא עוד אמור לקבל.

לפי נוסח הבקשה לא מובן אם המפעל הוקם או הוא יוקם. פעם נוקטים כאן לשון עבר ופעם לשון עתיד.

הבקשה אושרה בממשלה ב-30 ביוני 1987. לא ברור מדוע היא הובאה לדיון בוועדה רק עכשיו.

א' דמביץ:

יש חידוש בבקשה הזו. למיטב ידיעתי זו פעם ראשונה שמבקשים לאשר שטח של מפעל אחד כאזור פיתוח א' - וגם אם הוא יצוייד בנקודות ציון, עדיין הוא יישאר שטח של מפעל אחד.

ס' אלהנני:

זה כבר קרה במגדל העמק או בבית שאן.

א' דמביץ:

סבור הייתי, אם כי יש אולי גם שיקולים אחרים, שאם יש בעיה במקום, צריך לפתור את הבעיה של המקום.

ע' סולודר:

היועצת הכלכלית שלנו הביאו לנו תזכורות מה אמרנו בדיונים קודמים על סיווג אזורי הארץ ועל ההטבות הניתנות בהתאם. כאן אנחנו חורגים מן הכלל בכך שאנחנו באים לאשר למפעל בודד הטבה שניתנת לאזור. אני חושבת שעקרונות יש בכך תקדים מסוכן.

כל פעם מבטיחים לנו שהבעיה של סיווג אזורי הפיתוח תבוא על פתרונה. קטורה לכך הפרשה של התמריצים הניתנים למורים. נדהמתי כאשר ראיתי את הרשימה של המקומות שבהם המורים מקבלים תמריצים.

ס' אלהנני:

רשימה זו שונה מהרשימה של המקומות בהם מקבלים הנחות במס רכישה או הנחות במס הכנסה.

ע' סולודר:

מורים בישובי עימות לא מקבלים תמריצים, ובמרכז הארץ - כן.

לא פעם דנו בבעיות התעסוקה של יוקנעם. הבעיה המרכזית של יוקנעם
שהיא בנויה על תעמיה אחת. אם המפעל הזה יגוון את התעסוקה ביוקנעם
ויהווה תהילת דרך להקמת מפעלים שונים ביוקנעם, אחרון בבקשה הזו
כחריג.

היו"ר ד' תיכון:

זהו מפעל קיים?

א' מינץ:

הוא קיים במקום אחר.

ע' סולודר:

אני מבקשה להרחיב את היריעה ולקבל הבהרות נוספות מנאיגי משרד
הכלכלה ומשרד התעמיה והמסחר על מצב התעסוקה ביוקנעם.

ש' עמר:

אני חושב שנעשה טעות אם נאשר רק את שטח המפעל ולא את כל האזור
של יוקנעם כאזור פיתוח א'.

קביעת שטח של מפעל כאזור פיתוח א' מהווה תקדים מסוכן, כי בעקבותיו
יבואו בקלות של מפעלים במקומות שונים בארץ לסיווג דומה.

י' ארידור:

במגדל העמק אישרנו את אזור התעמיה כאזור פיתוח א' ולא שטח של
מפעל בודד.

ש' עמר:

אם אזור התעמיה של יוקנעם יוכר כאזור פיתוח א' תיפטר הבעיה.
אבל אני שומע שהמפעל כלל לא נמצא ביוקנעם.

א' מינץ:

המפעל נמצא באזור חיפה ויש לו שלוחה ביוקנעם. מדובר על הרחבה
משמעותית ביותר של המפעל כדי להגיע ל-150 עובדי ייצור באזור יוקנעם.
התכנית היא להגיע לייצור בהיקף של 17 מיליון דולר מזה 9 מיליון יצוא.

ד' דנינו:

המפעל הוקם בחיפה ושם הוא קיבל את העידוד בדרך של מענק כספי
על ההשקעה, וביוקנעם הוא יקבל את העידוד על ידי פטור או ההקלות
במס.

א' מינץ:

בחיפה המפעל לא מקבל מענק כספי.

ש' עמר:

אני מציע לנציגי משרד התעמיה לשקול את שינוי הבקשה ולבקש
לקבוע את אזור התעמיה ביוקנעם כאזור פיתוח א'.
(היו"ר ד' תיכון: לשנה אחת).

א' שלום:

אני חושב שיש עיוות בכל הסיווג של אזורי הארץ. בכל הנושא של
עידוד היקעות ומתן הטבות צריך להחשוב במצבו של הישוב מבחינת
אפשרויות התעסוקה בו, האם יש בו אבטלה, האם יש בישוב הגירה שלילית
בכלל חוסר אפשרויות לתעסוקה מהאימה לאנשים. הסיווג צריך להיקבע
לא רק משיקולים גיאוגרפיים אלא גם תוך החשבות במאבט של הישובים.
אינני מבין מדוע מגדל העמק הוכרה כאזור פיתוח א', ויוקנעם לא;

מדוע ידרות כן, ובאר לבעיניו יהיא יוהר מרוחק ממרכז הארץ - לא. הסיווג הזה נקבע בעיהוי מסוים, אבל במרוצה הזמן חלו שינויים ולא נעשתה רוויזיה בסיווג. לפני דנה כאשר דיברנו על נצרת-עליה ועל עפולה, סוכם ליניאו בפנינו הצעה לחלוקה מחדש של הארץ לאזורים.

מצב התעסוקה ביוקנעם מחייב לקבוע את כל אזור התעשייה של הישוב כאזור פיתוח א' ולא רק את השטח של המפעל הזה. אבל בממשלה הדיונים נמשכים ולא מגיעים להסכמה, ולכן מביאים בפנינו לאישור את הבקשה לאשר את השטח של המפעל כאזור פיתוח א', מפעל שיחזק תעסוקה ל-150 עובדים.

בלית ברירה אני מוכן לתמוך בבקשה אבל אני מציע שנבקש מהממשלה לבדוק מחדש את החלוקה של אזורי הארץ וסיווגם ולהציע רה-סיווג.

באשקלון הושקעו 20 מיליון דולר בתשתית לאזור תעריה. מפעלים רוצים ללכת לאשקלון, אבל לא נותנים להם שם את ההטבות. לעומת זאת שדרות הוכרה כאזור פיתוח א', אבל משקיעים לא רוצים להקים שם מפעלים מפני שאין שם מספיק כוח אדם.

א' מינץ:

היום משקיעים הולכים לשדרות.

ח' רמון:

אני חוזר לנושא העקרוני. כל החלוקה של אזורי הפיתוח נקבעה על פי לחצים ולא לפי דום קריטריון רציני שסוכם בממשלה. כך קרה שהנושא התפתח והגענו לקביעה של שטח של מפעל בודד כאזור פיתוח. אם מפעל סולתם ביוקנעם לא היה נקלע למשבר, אני מניח שאיש לא היה מעלה על דעתו להציע הצעה כזו שיש בה עיוות על עיוות.

אם ועדת הכספיים היחה אומרת שהיא לא תאשר כל בקשה כזו כל עוד לא תוכן תכנית רצינית לרה-סיווג של אזורי הארץ, יתכן שזה היה מאלץ את הממשלה להתפנות לעניין. היתה ועדת-יעקובי, היו כמה ועדות זרים, שכל אחת הציעה תכנית לסיווג אזורי הארץ, והממשלה לא דנה בכך. כאשר הביאו בפנינו את הבקשות של עפולה, נצרת עליה ומגדל העמק, חשבתי שזוהי הזדמנות טובה להניע את הממשלה למפל בנושא על ידי כך שלא נאשר את הבקשות. כי ראשי הערים האלה הם אנשים רציניים שיוודעם להפעיל לחצים על דממשלה. לכן החלטנו לאשר את הבקשות האלה לשלושה חדשים בלבד, בתקווה שעד אז תדון הממשלה בנושא ותכין את התכנית לסיווג אזורי הארץ. אחר כך האריכו את האישור לדנה. אני לא השתתפתי באותה ישיבה. אני חושב שעשינו טעות.

הוועדה צריכה להגיד לממשלה שהיא לא תדון ובוודאי לא תאשר בקשות לקביעת אזורים כאזורי פיתוח כל עוד לא חובא בפניה הצעה כללית לרה-סיווג. אמרתי את אותם דברים בישיבה קודמת, והיועצת הכלכלית בנייר שהכינה מצטטת את דברי, לכן לא נוח לי לחזור על הדברים ולהציג את התנאי הזה. אבל אם כולנו נעמוד על דעתנו כאיש אחד, גם נצליח. אם לא נעשה כן, אתייחס גם אני לנושא באופן פוליטי, ואני אומר זאת בגלוי ובמלוא הכנות. לאחר שהממשלה מקבלת החלטות על קביעת אזורי פיתוח לפי לחצים של ראש עיר זה או אחר ומשיקולים פוליטיים, ולא לפי סדרי עדיפויות, גם אני אנהג כך ולא אהיה ענייני בהחלטותי. עובדה היא שלממשלה אין סדרי עדיפויות בנושא כל כך חיוני, שחוזרים ומדברים עליו עד שהוא הפך לסמל. כולנו יודעים שיש היום מספר קטן של ערי פיתוח הנחונות במצוקה. ברגע שקרית שמונה או בית שאן מקבלות סיווג כמו רמת ישי או יוקנעם, הן נדונות לכליה. יש שמונה ערי פיתוח שעומדות בפני התמוטטות מוחלטת. אם לא נתן להן יתרון יחסי בסיווג, לא עשינו דבר. הממשלה יודעת זאת, אבל אין לה אומץ לסרב לבקשה של רמת ישי, או נצרת-עליה, או מגדל-העמק, או ערד או כרמיאל. ואז דין כרמיאל כדין בית שאן לעניין סיווג אזורי

הארץ, ובשתייהן מקבלים את אותן הטבות. הממשלה במדיניותה הזו ממוטטת את ערי הפיתוח החלשות. כך מבקשים מאתנו לאשר לשטח של מפעל ביוקנעם הטבות של אזור פיתוח א'. זו לא מדיניות, זה לא רציני. ומה רוצה הממשלה שוועדת הכספים תסרב לאשר את הבקשה, שיגידו עליה שהיא גורמת לאבדלה ביוקנעם? לא נעשה זאת. אני אומר לכם, נציגי הממשלה, שהממשלה נוהגת בכל הנושא הזה באופן מופקר וחסר אחריות.

י' ארידור:

קשה להעלות על הדעת שהממשלה תשפר במשהו את הסיווג במינת בחירות. אם הממשלה תעסוק ברה-סיווג, אני מניח שהתוצאות יהיו הנחות נוספות ולא ביטול.

ח' רמון:

הער נסים אמר שיש לו כלכלת בחירות יונה, שמטרתה היא שמירה על היציבות.

י' ארידור:

אמרתי זאת על הממשלה על כל חלקיה. קשה לדרוש מהממשלה להגיש לנו היום תכנית לרה סיווג. מה שנשאר לנו לעשות זו בדיקה עניינית של מצבו של המפעל המסוים הזה.

ח' רמון:

אם הממשלה לא עניינית במיקוליה והחלטותיה, מדוע נהיה אנחנו ענייניים בבואנו לקבל החלטות בנושא הזה?

י' ארידור:

מוחר לי להניח שהפניה של משרד התעשייה והמסחר איננה פוליטית. על הפניה חתומים שני השרים. ועדת השרים לענייני כלכלה החליטה לקבוע את שטח המפעל כאזור פיתוח א'. מינהלת מרכז ההשקעות אישרה את הקמתו של המפעל ביוקנעם על פי החוק לעידוד השקעות הון. אני שומע שיש מפעל באזור חיפה. היכן ממוקם המפעל? (א' מינץ: במפרץ, בסביבות קריה ביאליק). הוא מעסיק עובדים. (א' מינץ: 38 עובדים). כמה עובדים יעסיק המפעל תוך שנה במפעל ביוקנעם?

א' מינץ:

לפי תכנית הפיתוח הוא יעסיק תוך פרק זמן סביר 150 עובדים.

גב' מ' קוק:

בדברי ההסבר לממשלה נאמר שהוא יעסיק מספר זה של עובדים תוך שנה.

י' ארידור:

הגישה שלי היא שגם אם הנושא איננו עולה בקנה אחד עם העקרונות שהיו צריכים להיקבע, קשה לי להגיד למאה אנשים מיוקנעם שלא תהיה להם תעסוקה כיוון שאנחנו מנהלים את המלחמות שלנו עם הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

אני מוכרח לומר שהיו לי היסוסים קשים. מי שמסתכל על המפה רואה כאן אצבע שהיא קרובה לחיפה ולשפלת החוף. אבל יוקנעם נבנתה על מפעל אחד וחשבתי שצריך לחזק אותה על ידי הקמת מפעל נוסף שם, ואז הועבר לשם מפעל "אסם", אבל לא נושענו מכך.

אינני רוצה להיכנס לוויכוח, אבל כל המפה הזו נקבעה על פי שיטת היחסיות. המלמעות של יוקנעם כאזור פיתוח א' היא פחות מפעלים בקריה שמונה ובית שאן או במצפה רמון. איך כאן משחק.

י' ארידור:

אבל היום ביוקנעם יש בעיה.

היו"ר ד' תיכון:

אח עושים חטא לא צריך להוסיף עליו פשע. הפשע יהיה אם נקבע לא רק אח שטח המפעל אלא את כל יוקנעם כאזור פיתוח א', שכן אז איש לא ילך לקריה למונה או לבית שאן.

בזמן שאישרנו את המסלול החליפי של ההטבות היו לי ויכוחים עם הממונה על הכנסות המדינה. הוא רצה שהיזם יחליט על המסלול החליפי בעת שהוא מגיש את הבקשה למפעל מאושר. אינני זוכר מה סיכמנו בענין זה, אבל אם דעתו של הממונה על הכנסות המדינה נתקבלה המשמעות היא שהמפעל לא יוכל לקבל את ההטבות של המסלול החליפי גם אם נאשר היום את הבקשה, שכן היזם הגיש את בקשתו מזמן ואף החל בתהליך ההשקעות.

י' ארידור:

אני חומך בבקשה רק בתנאי שזה המסלול החליפי.

א' מינץ:

היזם הצהיר בעתו שהוא רוצה במסלול החליפי.

ש' עמר:

אני רוצה להציע שאזור התעשייה של יוקנעם ייקבע כאזור פיתוח א'.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו רשאים לאשר את הבקשה או לדחותה, איננו רשאים לשנות אותה. הבקשה היא לאשר את קביעת שטח המפעל כאזור פיתוח א'. אתה יכול לפנות לפני השרים ולהמליץ בפניהם על כך. הבקשה שלפנינו היא טיפול בנקודה. (ד' צוקר: זה טיפול בחיפה ולא ביוקנעם). אינני מאיע להגדיר זאת בנקודות ציון.

אני מביא את הבקשה לאישור.

הוחלט: לאשר את קביעת שטח מפעל אי.אי.אס. ביוקנעם כאזור פיתוח א'.

היו"ר ד' תיכון:

חודה רבה. הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 13.10)